

21-боб. Назорат қилинадиган битимлар

180-модда. Ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги назорат қилинадиган битимлар

Ушбу Кодекс мақсадида, ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимлар назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битим қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлганда назорат қилинадиган битим деб эътироф этилади:

1) мазкур шахслар ўртасидаги битимлар бўйича тегишли календарь йилдаги даромадлар суммаси (битимлар нархларининг суммаси) беш миллиард сўмдан ошса;

2) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи махсус солиқ режимини қўлласа ёки махсус иқтисодий зона иштирокчиси бўлса, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида махсус солиқ режимларини қўлламайдиган шахс бўлса;

3) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи фойда солиғини тўлашдан озод этилган бўлса, пасайтирилган солиқ ставкасини ёки бошқа солиқ имтиёзларини қўлласа, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида

бундай солиқни тўлашдан озод этилмаган ва имтиёзларни қўлламайдиган шахс бўлса;

4) битимнинг тарафларидан бири томонидан қазиб олинган фойдали қазилма битим предмети бўлса, агар ушбу фойдали қазилмага нисбатан ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг адвалор солиқ ставкаси назарда тутилган бўлса.

Ушбу модданинг иккинчи қисми [2 — 4-бандларида](#) назарда тутилган битимлар, агар мазкур шахслар ўртасидаги битимлар бўйича даромадларнинг тегишли календарь йилдаги суммаси беш юз миллион сўмдан ортиқ бўлса.

Товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) биринчи сотувчиси ва охирги харидори билан ўзаро алоқадор бўлмаган шахслар иштирокида (воситачилигида) тузиладиган битимлар кетма-кетлиги ёки мажмуи, агар мазкур сотувчи ва харидор ўзаро алоқадор шахслар бўлса, ушбу Кодекс мақсадида ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимга тенглаштирилади. Бундай ҳолларда, ўз иштирокида (воситачилигида) битимларнинг мазкур кетма-кетлиги ёки мажмуи амалга ошириладиган учинчи шахсларнинг мавжудлиги эътиборга олинмайди.

Ушбу модданинг [тўртинчи қисмида](#) белгиланган қоида, башарти битимларнинг мазкур кетма-кетлигида ёки мажмуида иштирок этувчи бундай учинчи шахслар:

1) битимларнинг ушбу кетма-кетлигида ёки мажмуида ҳеч қандай қўшимча вазифаларни бажармаса, бундан товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш мустасно;

2) ўз зиммасига ҳеч қандай таваккалчиликларни қабул қилмаса ва товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш учун ҳеч қандай активлардан фойдаланмаса, қўлланилади.

Ушбу модда мақсадида календарь йил учун битимлар бўйича даромадлар суммаси бир шахс (ўзаро алоқадор шахслар) билан тузилган шундай битимлар бўйича календарь йилда олинган даромадлар суммасини фойда солиғи учун белгиланган даромадларни эътироф этиш тартибини ҳисобга олган ҳолда қўшиш йўли билан аниқланади.

Назорат қилинадиган битимлардаги даромадларни солиқ солиш мақсадида аниқлаш учун Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси бундай битимларни ёки жами шундай битимларни (бундан буён ушбу бўлимда таҳлил этиладиган битим деб юритилади) тарафлари мустақил шахслар бўлган битта ёки бир нечта битим (бундан буён ушбу бўлимда таққосланадиган битимлар деб юритилади) билан таққослашни амалга оширади. Бундай таққослаш ушбу бўлимда назарда тутилган трансферт нарх белгилаш чоғида даромадларни аниқлаш услубларини танлаш ва

уларни кейинчалик қўллаш мақсадида амалга оширилади.

Битимлар бўйича даромадлар суммасини аниқлашда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси битимлар бўйича олинган даромадлар суммасини уларнинг бозордаги даражасига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг [22](#) ва [23-боблари](#) қоидаларини инобатга олган ҳолда текширишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг аризасига кўра, суд битимни мазкур битимнинг ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гуруҳининг қисми деб тахмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

181-модда. Назорат қилинадиган ташқи савдо битимлари

Ушбу Кодекс мақсадида мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, назорат қилинадиган битимлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) жаҳон биржа савдоси товарларининг ташқи савдоси соҳасидаги битимлар;

2) тарафларидан бирининг рўйхатдан ўтказилиш жойи, яшаш жойи ёки солиқ резидентлиги жойи офшор юрисдикция бўлган шахс ҳисобланадиган битимлар.

Агар бунда Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг фаолияти офшор юрисдикцияда доимий муассасани ташкил этса ва назорат қилинадиган битим ушбу фаолият билан боғлиқ бўлса, ушбу битим қисмида мазкур юридик шахсга рўйхатдан ўтказилиш жойи ушбу офшор юрисдикция бўлган шахс сифатида қаралади.

Ушбу Кодекс мақсадида солиқ солиш бўйича имтиёзли режимни тақдим этадиган ва (ёки) молиявий операцияларни амалга оширишда ахборотни ошкор этишни ҳамда тақдим этишни назарда тутмайдиган давлатлар ва ҳудудлар офшор юрисдикциялар деб эътироф этилади.

Офшор юрисдикцияларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан биргаликда тасдиқланади.

Ушбу модданинг биринчи қисми [1-бандида](#) назарда тутилган битимлар, агар бундай битимларнинг предмети қуйидаги товар гуруҳларидан бирининг ёки бир нечтасининг таркибига кирувчи товарлар бўлса, назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади:

1) рангли металллар;

- 2) қимматбаҳо металллар;
- 3) минерал ўғитлар;
- 4) углеводород хом ашёси ва нефть маҳсулотлари;
- 5) пахта толаси ва калава ип.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида санаб ўтилган товарларнинг кодларини Ташқи иқтисодий фаолият товар номенклатурасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг аризасига кўра суд битимни ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гуруҳининг қисми деб тахмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда ҳам назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

182-модда. Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома

Солиқ тўловчилар солиқ органларини календарь йилда ўзлари тузган, ушбу Кодекснинг 180 ва 181-моддаларида кўрсатилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисида хабардор қилиши шарт.

Нazorat қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар солиқ тўловчи томонидан ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига назорат қилинадиган

битимлар тузилган календарь йилга оид йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай юбориладиган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномаларда кўрсатилади.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотларда қуйидаги ахборот бўлиши керак:

1) тузилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар тақдим этилаётган календарь йил;

2) битимларнинг предмети;

3) битимларнинг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар:

а) юридик шахснинг тўлиқ номи ва унинг солиқ тўловчининг идентификация рақами (агар юридик шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ органларида ҳисобда турса);

б) якка тартибдаги тадбиркорнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва унинг солиқ тўловчининг идентификация рақами;

в) якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ва фуқаролиги;

4) нархлари тартибга солиниши лозим бўлган битимлар бўйича даромадлар (харажатлар) суммаларини ажратган ҳолда назорат қилинадиган битимлар бўйича олинган даромадларнинг суммаси ва

(ёки) қилинган харажатларнинг (қўрилган зарарнинг) суммаси. Ушбу қисмда кўрсатилган маълумотлар бир турдаги битимларнинг гуруҳи бўйича тайёрланиши мумкин.

Солиқ тўловчи назорат қилинадиган битимлар тўғрисида тақдим этилган хабарномада маълумотларнинг тўлиқ эмаслиги, уларни тўлдиришда йўл қўйилган ноаниқликлар ёки хатолар аниқланганда аниқлаштирилган хабарномани юборишга ҳақли.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома солиқ органига белгиланган шакл бўйича қоғозда ёки электрон шаклда тақдим этилиши мумкин.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарноманинг шаклини, шунингдек уни тўлдириш ва назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани электрон шаклда тақдим этиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани олган солиқ органи у олинган кундан эътиборан ўн кун ичида ушбу хабарномани Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига электрон шаклда юборади.

Агар солиқ текширувини ёки солиқ мониторингини ўтказишда солиқ органи ушбу модданинг [иккинчи қисмига](#) мувофиқ маълумотлар

тақдим этилмаган назорат қилинадиган битимлар тузилганлиги фактини аниқлаган бўлса, солиқ органи аниқланган фактлар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига мустақил тарзда хабар қилади ва ўзи олган бундай битимлар тўғрисидаги маълумотларни юборади.

Солиқ текширувини ёки солиқ мониторингини ўтказаетган солиқ органи хабарнома юборилган санадан эътиборан ўн кундан кечиктирмай хабарнома ва тегишли маълумотлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига юборилганлиги тўғрисида солиқ тўловчига хабар қилиши шарт.

Хабарноманинг шаклини ва уни юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

Солиқ текширувини ўтказаетган солиқ органи томонидан назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги ўзи томонидан олинган маълумотларнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига юборилиши бундай текширувни давом эттириш ва (ёки) тугатиш ҳамда текширув материалларини кўриб чиқиш натижаларига кўра қарор чиқариш учун тўсқинлик қилмайди.